

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 21.

ZATERDAG 26 MEI 1928.

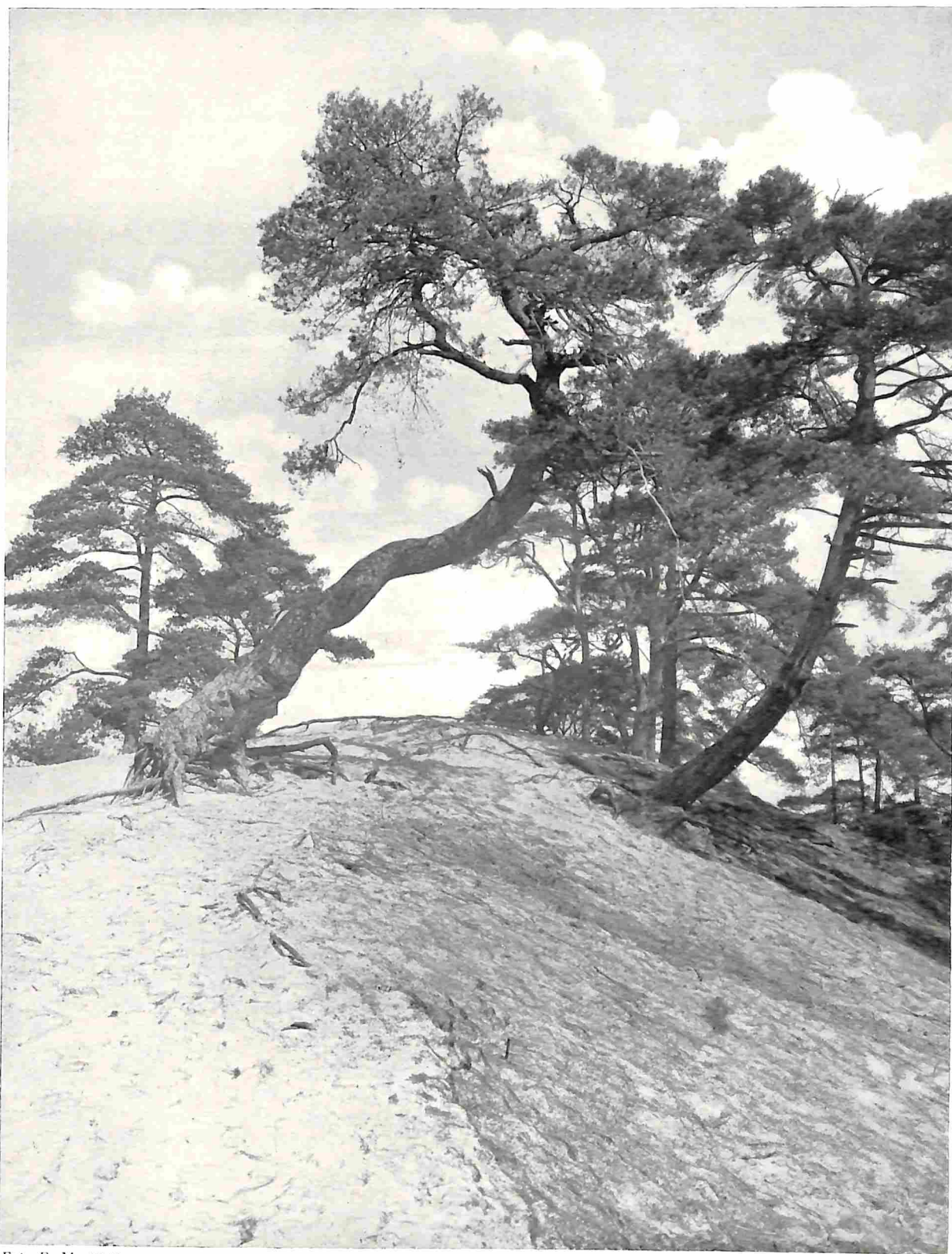

Foto F. Moesman.

KREUPEL-SPARREN IN HET NATUURPARK „DE PAN”

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

KREUPEL-SPARREN IN HET NATUURPARK „DE PAN” (ILLUSTRATIE)	BLZ. 241
DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (21)	BLZ. 242
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 243
DE RUÏNE VAN ASTEN (GEÏLLUSTREERD), DOOR J. M. HOES	BLZ. 244—245
DANS EN WAJANG II, DOOR JAN POORTENAAR	BLZ. 245
PLAATSEN IN ONS LAND DIE DENZELFDEN NAAM HEBBEN, DOOR Mr. C. BAKE	BLZ. 246
MUURTUINEN (GEÏLLUSTREERD), DOOR JAC. KLEBER (SLOT)	BLZ. 246—248
BIJ DE DIEREN. DE LICHTZINNIGE MUIS, DOOR MAN- FRED KYBER. VERTAALD DOOR M. P. DIAMANT— DE VRIES	BLZ. 248
HET SAUERDAL BIJ ECHTERNACH (GEÏLLUSTREERD), DOOR M. C. VAN WOERKOM	BLZ. 249—251
RENATA DI FRANCIA. NAAR HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (17)	BLZ. 250
AAN HET STRAND VAN MIAMI (FLORIDA) (ILLUSTR.)	BLZ. 252

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

21) DOOR H. DE VERE STACPOOLE

TEN slotte zweeg zij en stond op en Gyges begon tegen haar te spreken, waarbij hij naar de deur wees. Pasion, die scherp toekeek, zag hoe een vale bleekheid zich over haar gezicht verspreidde; het was alsof de huid zijn olie verloren had en dof en doodsch en grauw was geworden. Haar hoofd viel op haar borst alsof de woorden een gewicht waren zwaarder dan zij kon torsen.

Toen Gyges geïndigd had, keerde zij zich om en ging de deur uit.

Bartjas keek haar na. Hij was gewroken.

„Zij heeft u verteld . . . ?”

„Alles”, antwoordde Gyges. „Zij loog tot ik haar dreigde dat ik haar mijn huis uit zou zenden als zij niet bekende en dat zij haar meesteres nimmer weer zou zien. Luister, wat is dat voor een geluid?”

„Het is de waterput in den binnenhof”, zei Bartjas haastig. „Hij maakt soms stik- en slikgeluiden als een mensch die geworgd wordt”.

„En nadat zij bekend had” zei Gyges.

„Ja?”

„Heb ik haar het huis uit gejaagd”. Terwijl hij dit zei, luisterde hij scherp.

Ook Pasion luisterde, maar de put was blijkbaar weer in orde, want het geluid had opgehouden.

„Zoo ziet u dat ik gelijk had”, zei Pasion.

„U hadt gelijk”.

„En u zult diensvolgens handelen?”

De oogen van den Meteek wendden zich langzaam naar Pasion.

„Ik zal diensvolgens handelen. Dat bespreken wij later wel eens”. Hij wendde zich naar de deur en verliet de kamer, gevolgd door Pasion.

Zij liepen tot de deur. Het kleine portaal was zoo slecht verlicht, dat zij niet zagen dat er iets voor den drempel lag.

Gyges struikelde erover. Toen riep hij den portier, die het beet pakte en met inspanning van al zijn krachten er in slaagde het naar het licht van den hof te sleepen.

Het was Barejas en zij was dood. Zij was blijkbaar door verstikking gestorven, maar nergens was een koord of touw te zien.

Gyges stond volmaakt onbewogen naar het lijk te kijken. „Hoe heeft zij het gedaan?” vroeg hij Bartjas die naast het lichaam neerknielde.

„Meester”, zei Bartjas, „zij heeft zich doen verstikken door haar tong in te slikken”. Hij opende den mond wijd om de anderen te overtuigen; en Gyges wendde zich af en beval hem de autoriteiten bericht te zenden en het lijk te laten wegbrengen.

Hij opende de deur voor Pasion.

„U gaat dus niet mee?”

„Neen”, zei Gyges. „Ik heb thuis dingen te doen”.

NEGENDE HOOFDSTUK.

HIPPIAS.

Nadat Diomedes Pasion op de Agora verlaten had, slenterde hij door de menschenmenigte, hier en daar een enkel woord tegen dezen of genen zeggend, maar zonder te blijven staan praten. Hij zag den ongelukkigen Moschion in den greep van Anetodemus, en hij ontmoette Nicias en Niceratus, die de twee bij elkander hadden gebracht.

„Waar gaat gij heen, Diomedes?” vroeg Nicias.

„Ik ben druk bezig”.

„Waarmee?”

„Ik zoek een man”.

„Wat, er zijn twee duizend mannen op de Agora en jij loopt met je neus in den wind naar een man te zoeken?”

„Ja, want de man dien ik zoek, steekt boven alle anderen uit”.

„Wie is die man dan?”

„Hippias”.

„De schilder?”

„Juist”.

Nicias grinnikte. „Je moet weten, mijn waarde Diomedes, dat die opmerking van jou mij doet denken aan het verhaal van den man die verklaarde, dat naar zijn meening Aristophanes hooger stond dan eenig ander mensch dat hij kende. Ter verklaring van zijn opvatting vertelde hij, dat hij hem alleen in De Wolken gezien had. Je begrijpt dat het iemand was met weinig geest”.

„In dat geval”, viel Niceratus hem bij, „meen ik dat Hippias hooger staat dan Aristophanes, want hij is altijd in de wolken. Hij is een drommer, die vergeet zijn haar te schuieren; zich dit herinnert en dan op weg gaat om zijn handen te wasschen; zijn handen vergeet en zijn tanden wil poetsen; zijn mond voor een spiegel opent en uitroept: „Hallo, daar is Artemis!” den spiegel laat vallen en een schilderij begint te maken; zijn voet door het doek steekt en aan een beeldhouwwerk begint; het maakt en omdat hij er niet tevreden mee is weer breekt; en zijn haar gaat schuieren — waarbij hij den rug van den borstel gebruikt in plaats van de haren”.

Diomedes lachte en liep door. Niceratus had Hippias beschreven precies zooals hij was — dat verrukkelijke genie, steeds met zichzelf onvoldaan, altijd goedig voor anderen en streng voor zichzelf, steeds zwalkend tusschen de heerlijkheden van Droomland en de moeilijkheden des levens, zoo verstrooid ten opzichte van de dagelijksche dingen, dat hij eens op een Volksvergadering was verschenen met een rooden schoen aan één voet en een blauwen aan den andere!

En toen Diomedes de colonnade van den Tempel van Hermes bereikte, vond hij hem daar, van den anderen kant komend — iemand noch mooi, noch leelijk, nog al dik en niet erg gesoigneerd. Hij droeg een rol papyrus onder den arm.

„Hallo, Hippias, waar gaat gij heen?”

„Ik ga me laten scheren”.

„Scheren! Wat een tijdverspilling! Ik moet je spreken”.

„Waarover?”

„Over niets”.

„Dat is weer juist iets voor jou, jij verknoeit mijn tijd erger dan de barbier”, zei Hippias met zijn goedigen glimlach.

„Maar hij praat ook met je over niets”.

„Jawel, maar hij scheert mij tegelijkertijd”.

„Waarom laat je niet een baard staan?”

„Ik heb het geprobeerd, maar ik vergeet het telkens weer”.

„Vergeet 't!”

„Kracht van gewoonte, mijn vriend. Ik vergeet 't en laat me scheren”.

„Meen je het?”

„Helaas, mijn vriend, het is waar. Ik ben erg vergeetachtig”.

Inmiddels voerde Diomedes, die zich kostelijk amuseerde, hem steeds verder weg van de barbierszaken, over de Agora. In den gemoedstoestand van dit oogenblik was Hippias de eenige man in Athene met wien hij verlangde te praten. Dat kind met een baard van een paar dagen op zijn wangen, in wiens ziel de goedheid zelf woonde, was zoowel een kameraad als een vertrouwde.

Zij verlieten de Agora; en Hippias, die inmiddels den barbier en den last dien zijn baard hem gaf glad vergeten was, liet zich meeslepen, tot hij plotseling bemerkte dat hij de groote marmere trappen van de Acropolis opliep.

„Laten wij het stof van de Agora achter ons laten”, zei Diomedes. „De visch-bel en de aardewerk-markt vervelen mij vandaag; bovendien wensch ik iets te zien”.

„Wat is dat?”

„Dat zal ik je zoo dadelijk wijzen”.

Zij liepen door de driedubbele zuilenrij der Propylaeën en kwamen zoo in de stilte en het zonlicht van de stad der goden. Het gezoem van Athene, twee honderd voet lager, verbrak de betoovering niet; gekleurde caryatiden die zeewaarts staarden, gegroefde pilaren, tempels en polychrome standbeelden vormden te zamen het geheim van die rust. De kreet van een dwalende zeemeeuw, door den wind aangevoerd, het zwiepen van een voorbijgaande zwaluw, de schaduw van een vliegende kwartel waren het eenige dat de rust verbrak of het zonlicht onderschepte.

Diomedes ging vooruit en zij liepen onder de schaduw van Athena, langs het Parthenon en kwamen uit bij een der brokstukken van den ouden Pelasgischen muur. Hier zette Diomedes zich neer en wenkte zijn metgezel hetzelfde te doen.

Onder hen lag Athene; en buiten de stadswallen het open land, dat zich uitstreckte tot de verwijderde heuvels.

Hippias en zijn metgezel hadden weinig oog voor het tooneel dat zich voor hun oogen ontrolde. In Athene geboren en getogen, kon het mooiste landschap ter wereld hun genoegen schenken, maar hen niet tot enthousiasme opvoeren.

„Vriend”, zei Diomedes met zijn stok over het glanzende licht der vlakke wijzend naar de teer getinte heuvels, „daar ligt mijn toekomstig tehuis”.

Hippias, die in dromen verzonken was, schrikte op uit zijn gepeins.

„Je tehuis?”

„Ik ga Athene verlaten”.

„Athene verlaten!”

„Ja; ik heb genoeg van de stad; ik heb er alles van genoten. Hippias, heb je schulden?”

Hippias kreunde.

„Schulden! Praat er mij niet van”.

Diomedes lachte.

„Ik stond op het punt je te verzoeken mij te helpen treuren om de mijne, en ik herinner mij nu eerst, dat ik je nog geld schuldig ben voor den kleinen Hylas. Hindert niet. Ik zal je betalen. Ik ga mijn zaken afwikkelen. Dan ga ik naar mijn landgoed”.

„Jij gaat Athene verlaten!” zei Hippias droomerig, alsof hij den zin dier woorden niet begreep.

„Ja; ik ga op het land wonen”.

„Dat kan je niet doen”.

„Waarom niet?”

„Je kunt niet buiten Athene leven. Je bent een Athener. Je bent een ziel van Athene. Je . . .”

„Jawel, dat weet ik; niettemin zal Athene dit deel van zichzelf verliezen en het gaat op het land wonen”.

„Maar waarom?”

„Een reden is, dat ik al mijn geld heb opgemaakt, of bijna alles; een andere reden is, dat ik genoeg heb van Athene”.

„Genoeg van Athene!”

„Sta vanavond aan den overkant van de straat, en als de maan op de deur schijnt, zal ze voor je geopend worden”. Die woorden, die Diomedes in de ooren klonken, deden hem voor het oogenblik Hippias vergeten.

„Genoeg van Athene”, herhaalde hij ten slotte. „Jij niet?”

„Ik? Neen; ik zou nergens anders kunnen leven. Ik ken er iedere straat, iederen steen, iedere fontein, iedere legende . . .”

„En je zegt dat je zoo 'n slecht geheugen hebt!”

„Ik vergeet nooit wat de moeite van het weten waard is. Ik vergeet slechts wat de moeite van het doen niet loont”.

„Ken je alle straten?”

„Ja”.

„Ken je de straat van de Fluitspeelster?”

„Ja”.

„Het is vreemd; vroeger heb ik die straat vermeden, want ze scheen mij ongeluk aan te brengen”.

„Vermijd je ze niet meer?”

„Neen. Ik zou er liever wonen dan ergens anders. Waarom heet zij zoo?”

„Naar Eunoë, een fluitspeelster, die er jaren geleden woonde en er ongelukkig gestorven is”.

„Hoe?”

„Zij pleegde zelfmoord. Zij zou juist gaan trouwen”.

„Waarom doodde zij zichzelf?”

„Wie weet dat? Maar men zegt dat men haar soms 's nachts nog hoort fluit spelen. Ouwe wijven zeggen het tenminste. Het is een slecht voorteeken als men het hoort”.

„Geloof je daarin?”

„Ik geloof dat de geesten der dooden in staat zijn ons leven voorspoedig of ongelukkig te maken”, zei Hippias ontwijkend. Hij was een godsdienstig man, die niet geloofde in de goden van Homerus, maar in een enkelen God, zooals enkele andere intellectueelen en tal van eenvoudige landlieden. Hij geloofde ook vast en zeker in een toekomstig leven, hoewel zijn denkbeelden op dit punt erg vaag waren.

„Wat is dat manuscript dat ge onder den arm draagt?” vroeg Diomedes na een oogenblik van stilte.

„Het is het verhaal der Halcyonen”, antwoordde Hippias.

„Ik heb er een schilderstuk naar gemaakt”.

Diomedes kende het prachtige verhaal der Halcyonen, de sneeuwblanke vogels, die zoo aan elkaar gehecht zijn, dat als het mannetje door ouderdom of ziekte verzwakt is, het wijfje hem zoo lang hij leeft op haar vleugels draagt; onafscheidelijke geesten, door Zeus gezegend en steeds begunstigd door blauwe zeeën en zachte briesjes.

„Ik zou het wel eens willen zien”.

„Ge zult het koopen”.

„Ik kan het niet betalen”.

„Dat kunt ge wel, te eeniger tijd. Ik zou dit schilderij slechts aan een vriend willen verkoopen. Het is niet groot en je kunt er wel ergens plaats voor vinden”.

„Wij zullen zien”, zei Diomedes, die opstond om weg te gaan. „Het is nog vroeg en ik heb plan naar mijn buitenplaats te rijden. Ga mee”.

„Ik op een paard!” riep Hippias uit, opstaand om zijn vriend te volgen.

„Waarom niet?”

„Ik heb maar een keer op een paard gezeten en toen . . .”

„Welnu?”

„Ben ik er af gevallen”.

„Waarschijnlijk heb je vergeten je vast te houden”.

„O neen”, antwoordde Hippias, „het paard vergat stil te staan”.

„Wat deed het dan?”

„Het ging op zijn achterpooten staan”.

„En?”

„Toen op zijn voorpooten”.

„En toen?”

„Meer herinner ik er mij niet van”.

„Dat komt doordat je zoo een verbazend slecht geheugen hebt”.

„Toch herinner ik mij den eed dien ik toen heb gezworen”.

„En die luidde?”

„Nooit meer op een paard te gaan zitten”.

(Wordt vervolgd.)

Ontvangen boeken

De Schweizerische Verkehrszentrale, Zürich en Lausanne, deed ons toekomen het door haar samengestelde „Die Sommersaison in der Schweiz 1928”. Verzeichnis der sportlichen und gesellschaftlichen Veranstaltungen. De Algem. Nederl. Vereniging voor Vreemdelingenverkeer zond ons hare nieuwste uitgaven: „How to see Holland”, „Four typical cities in Holland” (Amsterdam, 's-Gravenhage, Rotterdam en Dordrecht), „Visit the seaside resorts in Holland”. „Diesen sommer nach Holland zu den Nordseebädern,” „Holland . . . eine Symphonie”, benevens een drietalige lijst van hotels in ons land met opgaven van prijzen, aantal bedden enz.

DE RUÏNE VAN ASTEN

DE RUÏNE VAN ASTEN

VAN de weinige oude kasteelen, die Noord-Brabant nog telt, bezit Peelland er een drietal. Het kasteel van Helmond, dat met het typische laat-renaissance geveltje der apotheek van Hoek aan de Zuidzijde van het fraaie marktplein van dit nijvere stadje, vrijwel de eenige herinnering voortdraagt aan de „Oude Veste”, zag de welverdiende belangstelling voor zich herleven in dagblad en tijdschrift, toen eenige jaren geleden het gemeentebestuur der apotheek besloot het getreden huis te richten. Onder deskundige leiding werd het gerestaureerd en de forsche schoonheid van dit gebouw — met zijn zware hoektorens en z'n effen strakke muren type van een middeleeuwschen burcht — bleef voor het nageslacht behouden ¹⁾. Mindere bekendheid genieten de beide andere: de kasteelen van Deurne ²⁾ en van Asten. Gelegen aan den zoom der moerassige peelgronden, die eertijds een schier niet te overschrijden grens vormden tusschen Brabant en Limburg, waren zij het middelpunt der heerlijkheden van dien naam. Is het eerste onbewoond, zijn grauwe muren nog ongerept uit boven de zware beuken, die het omgeven, niet alzooveg het Asten. De stormen der laatste jaren, geholpen door de achteloze onverschilligheid van een vroegeren eigenaar, hebben er duchtig huis gehouden, zoodat thans weinig meer dan een bouwval over is. En zeer valt het te betwijfelen, of de sympathieke belangstelling van den tegenwoordigen bezitter, Baron van Hövell tot Westerfliet, nog in staat zal zijn het uit zijn beklagenswaardigen toestand op te heffen. Gelegen op een hoogte te midden der drassige weilanden, waar doorheen de Astensche en de Somersche Aa haar kronkelenden loop nemen — beide riviertjes vinden hun oorsprong in de naburige Peelmoerassen — bood Asten gedurende een zestal eeuwen een mooi en veilig verblijf aan de talrijke adellijke geslachten, die het hebben be-

woond. Als vroegste staan vermeld de heeren van Cuyk in de dertiende eeuw, een der machtigste Brabantsche edelen uit die dagen. Door huwelijk wisten deze de aangrenzende heerlijkheden Someren en Lierop aan Asten te verbinden. 't Ligt buiten het bestek van dit artikel een opsomming te geven van de lange rij der bezitters gedurende zooveel eeuwen en ik volsta daarom met de vermelding der geslachten, die wij ook in onze Vaderlandsche geschiedenis herhaaldelijk ontmoeten: de Braderode's (XVe eeuw) en Merodes (XVIIe eeuw). In 1836 werd Dr. W. F. Gulje van Oirschot door aankoop de eigenaar, van wien het door erfing overging op de adellijke familie van Hövell tot Westerfliet, aan welke het thans nog behoort. De aantrekkelijkheid van het verblijf op Asten werd voor den eigenaar zeker verhoogd door den wildrijckdom der uitgestrekte bosschen, die tot de heerlijkheid behoorden. Het heerlijke jachtrecht bleef dan ook tot 1923 als een waardevol privilege daaraan verbonden, evenals het vischrecht. Ook het recht op het gemaal kwam in vroeger tijd den heer der heerlijkheid toe. Een herinnering hieraan vindt men nog in den fraaien standaardmolen, welke deze streek siert. Den belangstellenden lezer zij terloops meegedeeld, dat nog talrijke standaardmolens het Oost-Brabantsche landschap stoffeeren, en als gelukkige omstandigheid mag er zeker worden bijvermeld, dat zij nog niet „opgesmukt” zijn met moderne reclameopschriften, Straatweg naar Meijel af leidt een met jonge sparren beplante laan naar de oude kasteelpoort, die — vrijwel intact gebleven — toegang geeft tot het voorplein, dat, thans herweinig van het aloude aspect behouden heeft. De brug, die is sinds lang ingegracht maar het eigenlijke kasteel voerde, over men droogvoets de ruïne kan bereiken. Nog staat een der beide hoektorens, die eertijds 't hoofdgebouw flankerden, overeind, en zijn blauwleien spits schemert door

¹⁾ Zie over het kasteel van Helmond „Buiten” van 1909, no. 22-24 en 1920, no. 21 en 23. ²⁾ Zie over het kasteel van Deurne „Buiten” van 1912, no. 3.

de kruinen der forsche eiken, die aan 't geheel een idyllische bekoorlijkheid geven. Vooral als in het najaar de talrijke eikenlanen in bontkleurige tinten getooid staan, is een wandeling in de omgeving van den bouwval voor den minnaar van natuurschoon een waar genot. En nu bovendien Asten door den aanleg van twee flinke kunstwegen sinds eenige jaren via Deurne, Venray en Oploo met het Noordelijker deel van ons land een gemakkelijker verbinding heeft gekregen en tengevolge daarvan telken jare het aantal fietsende en motorende toeristen uit Holland, dat hierlangs trekt, ziet toenemen, meende ik goed te doen de aandacht op dit bekoorlijk stukje Oud-Peelland te vestigen. J. M. Hoes.

DANS EN WAJANG

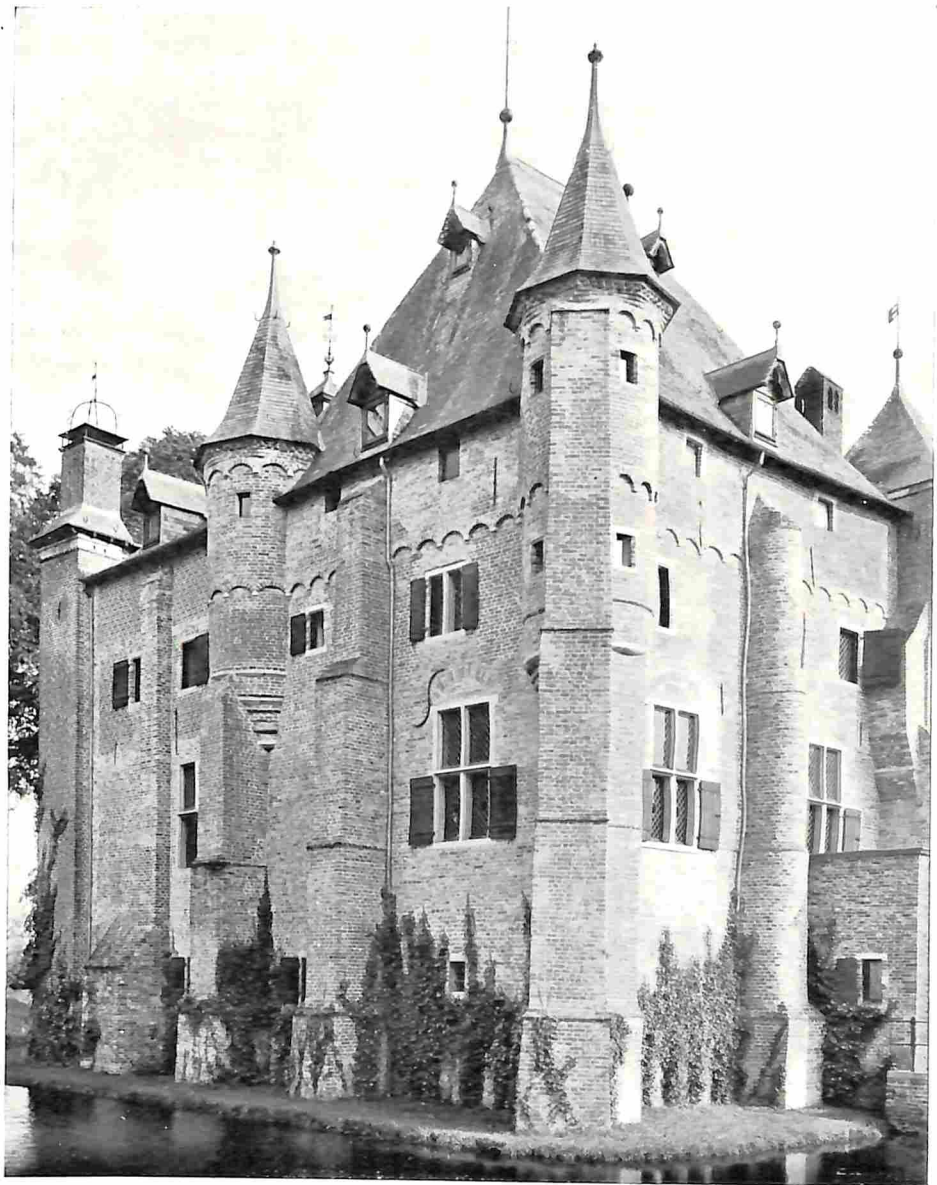
II. BALI

IN al de kunst van Indië is een karaktertrek aan te wijzen, die haar fundamenteel van de onze onderscheidt. Kunst in het Westen is een zich bewust, buiten ons leven, zelfstandig incarnerende vorm van geestesleven. Bij de talrijke volkeren van den Archipel is het een onbewuste, in het dagelijksch leven zich vanzelf uitsprekende, doch niet buiten het individu geprojecteerde geestgesteldheid. Ons bewust-maken heeft een schiftend oordeelen van den schepper over zijn werk ten gevolge, waardoor hij tegenover bepaalde denkbeelden welgezind, tegenover andere vijandig komt te staan, welke laatste hij dus uit de kunstwereld van zijn geest zal bannen. Hier ligt het uitgangspunt van al ons getheoretiseer, wikken en wegen, opstellen van artistieke geloofsbelijdenissen. Dit oordeelend element ontbreekt in het Oostersche kunstgevoel, dat als alle, primitieve, volkskunst geen individueel vermogen, doch intuïtief ras-bezit is; een individu kan zoo min zijn artistieke wezen buiten zichzelf projecteeren en objectief beschouwen als een boom het een zijner bladeren zou kunnen doen. Maar evenals een gewas ook zal het, argeloos, goede zoowel als slechte elementen opnemen en in zijn kunstuiting verwerken — elementen en een toepassing ervan, die ons de haren te berge rijzen doen. Loopt somwijlen ten onzent kunst van pure zuiverheidsbestrevingen dood in het systematisch toepassen van bedachte, anemische theorie of in het ijverig, schoolsch navolgen van door voorgangers ingeslagen nieuwe wegen, in de eilanden van den evenaar mengt zij maar al te dikwijls, ziende blind, het kunstlooze met het echte tot een bastaardij die voor ons onbegrijpelijk is. De blaam treft veelal de Europeesche invloeden, want wat zich in de Oost van noordelijke landen laat zien, zijn overwegend de rauwe, materiele zijden. ☼ Bali is er tot nu toe meer voor gespaard gebleven dan andere eilanden, doch de Balinees, die zulk een zuiver gevoel voor stijl en ornamentatie in zijn bouwwerken aan den dag legt, ontziet zich niet, ter versiering van zijn ideale tempelpoorten links en rechts mooie of leelijke Chineesche borden in te metselen, die een potsierlijken hartjesdag-indruk wekken. Bij gebreke van Chineesch neemt hij alle Europeesche fabrieksborden met blauwe bloempjes en gouden krullen die hij krijgen kan, hoe meer kleuren, hoe gretiger hij ze toepast. ☼ De Javaansche batik wordt door een dergelijk gevaar bedreigd, een sarong die versierd is met een stoomboot, met een soldaat, zijn geweer aan den schouder, of een kanon met bediening leveren het bewijs dat de Oosterling hier geen individueel ontwerp kan maken, doch gebonden is aan de ornamentale eigendom van zijn volk of ras. Ten onrechte ziet menig blanke hier een demonstratie in van onmondigheid op kunstgebied, verwording of decadentie; ten onrechte houdt menig ander den Aziaat voor zoo argeloos en zuiver dat elke aanraking met het verdorven Westen hem ten ondergang voert. De zonder twijfel groote kunst van Insulinde verdient zoo min de onderschatting van den kruideniersgeest die de kunst van zijn eigen bodem niet begrijpt en hier dus zeker voor een gesloten boek staat, doch met de overschatting van den inlander volgens het andere standpunt

HET KASTEEL ASTEN OMSTREEKS 1880
Naar de schilderij van W. C. Rippe

is deze of zijn kunst zoo mogelijk nog minder gebaat. De Oosterling, blijvende binnen de grenzen van kunstzin, ornamentiek en stijl, zijn volk ingeboren, is veilig, en behoeft niet het onherroepelijk doodbloeden van zijn kunst te vreezen door de eeuwenlange herhalingen die voor ons reeds in een korte spanne tijds fnuikend zouden zijn. Zoodra hij echter die grenzen overschrijdt, is hij als een schip zonder stuur en drijft hulpeloos mede in elke richting waarin het toeval hem voert. Te vergeefs zijn alle pogingen om de Indische scheppingskracht „zelfstandig” te maken naar Westersch voorbeeld, de samenhang van den

EEN DER DRIE KASTEELN VAN PEELLAND. HET KASTEEL
TE DEURNE

mensch met zijn volk, zijn ras, zijn natuur is niet straffeloos te verbreken. In onze landen is die samenhang in den loop van vele eeuwen langzaam lossen geworden, en zooals ook in staatkundig opzicht het individu zich van lieverlede onttrok aan leiding of samenhang en zich meer en meer een eigen leven opeischte en vormde, zoodat despotismen in monarchieën met beperkter koningsmacht overgingen en deze op hun beurt plaats maakten voor den vorm, waarin het ideaal geldt dat het individu niet de gewezen of bevolen richting volgt doch zelf medestuurt — zooals ook in het godsdienstig leven de kerkheerschappij een verouderd instituut, een ondragelijke band werd voor velen, die zelf naar eigen oordeel direct verband met hun God zochten — zoo werd ook onze kunst van volkskunst onvermijdelijk individueel. En het besef van de waarde eener samenhang, zooals Oosterlingen die nog bezitten, ging daarmee verloren. Doch indien ergens, dan bleef de ziel van Java in den dans met zijn gedempte, als in herinnering mijmerende gamelan, de geest van Bali in zijn wilde, bedwelmend-hamerende volksmuziek onbesmet. ☼ Religieus van geaardheid is zij, doch eer polynesisch-primitief en geboren uit een rijk van geesten en goden, dan Hindoesch, al heet de Balinees dien godsdienst aan te hangen. Nergens echter leven zooveel goden als in dit heerlijke eiland. De kwade geesten nemen des daags de vlucht, en dan is het dat de landskinderen, zorgeloos, hun tronies in maskers snijden als hoon en bespottig, de demonen in dwaze maskerdansen belachelijk makende. Doch in den avond is hun macht onbegrensd en zal geen Balinees zijn woning verlaten zonder goede voorzorgen. Een fel brandende fakkel, op de juiste manier gehouden en volgens beproefde wijze gezwaaid, moet den alomtegenwoordigen duivels ontzag inboezemen. Evenwel, gevaarlijk blijft het altijd, de boeta's te trotseeren, en des nachts worden de maskers het veiligste in den tempelen, geborgen aan de hoede van de goede geesten toevertrouwd die daar hun verblijf hebben. ☼ Van goden vervuld is alles op Bali. Iedere plicht is een goddelijke plicht, elk erf heeft zijn altaar, godenhuisjes en nissen waar de geesten van den hof komen rusten van hun omzwervingen en de bewoner ze met welriekende bloemen verwelkomt. Wordt echter eenmaal diens simpel vertrouwen in een zijner godheden geschokt, werken geen offeranden gunstig op der geesten willekeur of onthouden zij hun medewerking bij het bezweren van onheilen of plagen, dan kan het gebeuren dat de verontwaardigde landman de offertafel in stukken slaat en voor een andere geest een nieuwe bouwt, in zijn kinderlijke ziel diep verzekerd, dat de versmadede godheid het niet wagen zal weder de nieuwe woonstede te betrekken. ☼ Een god schept zich iedere Balinees naar zijn gedachten en behoeften, gelijk elders alle volken het doen. Aan den ingang van menig dorp staan, langs den hoofdweg — dien de groote geesten des kwaads als machtige vorsten der duisternis zekerlijk volgen zullen, gelijk ook de aardsche machtigen het doen — geweldige beelden, Raksasa's, die dreigend, bologig, aan het bewoode den toegang ontzeggen. ☼ Zoo is Bali het land van goden en geesten, maar ook het land van goddelijke extaze, die in het nuchtere Westen niet veel plaats meer vindt. Het leven van het volk is één feest, den onzichtbaren machten gewijd. Iederen dag worden zij gehuldigd, worden voorvallen met tempelfeesten geheiligd; de verbranding der dooden is een

Foto Jac. Kleber

MUURTUINEN. PAD VAN FLAGSTONES

grootsch maar tegelijk barbaarsch festijn, waar nog voor kort der afgestorvenen vrouwen werden geofferd aan de verterende vlammen, tot door de blanken een einde werd gemaakt aan die Perzisch-oude vuuraanbidding. Doch overal in Azië gaan barbarij en kunstzin hand in hand, pracht en verfijning met de ergste vervuiling, praal en statievertoon, met de poverste, alledaagsche menschelijkheid gepaard en doen schoone symbolen zich den Westering zoo strijdig voor met de harde realiteit, dat hij niet weet aan het een of aan het ander te moeten gelooven, en naar zijn eigen geaardheid van het ideeële of van de stoffelijke werkelijkheid aanneemt, dat dit nu eigenlijk Indië is — terwijl het juist in die tweeledigheid bestaat. Koel overleg vloeit er met intuïtie en extaze samen, de tropische levenskracht is in de overbevruchte fantasie van den Balinees, in de overdadigheid van zijn barokke sculpturen, het gezwollene van zijn ornamenten even ongebreideld als in zijn dans. Zoo althans ziet menig een uit het Westen het. De gamelan drijft de geestvervoering ten top. Uit den kring der omstanders worden er nu en dan in de bedwelmeling meegesleept, zij treden den magischen cirkel binnen en spelen het gebarenspeel mede, huns ondanks. De danseressen bewegen in volkomen verrukking van haar ziel, de jongelingen die een demon des doods schijnen te tarten dansen een krisdans in dolle razernij om het duivelsch beeld, en als zij zich in opperste vervoering de kris in de borst stooten, vangen de monden der anderen gretig het bloed. In wierookwalm dagen de gestalten der in fijngouden weefsels gehulde meisjes op onder zwaar geboomte dat de betoovering omvangt, de oogen zijn neergeslagen, de lichamen opgenomen in de bedwelmeling van den zenuwspannenden gamelan. Armen en handen komen als tegen den wil der danseressen in beweging, de gamelan klopt jagender en koortsiger, tot zij zich droombevangen oprichten en benauwend langzaam de afgodische vervoering gebarend uitstralen in het rythme dat van de geesten is.

(Slot volgt).

JAN POORTENAAR.

PLAATSEN IN ONS LAND DIE DENZELFDEN NAAM HEBBEN

HET is opmerkelijk, dat er zooveel plaatsen — steden, dorpen, gehuchten, buurschappen — in ons land zijn die denzelfden naam hebben. Daar is een Aalst in de gemeente Poederroijen, een Aalst in de gemeente Lienden (beide in Gelderland) en een Aalst in de Noordbrabantsche gemeente Waalre. Een Achttienhoven vindt men zoowel in Utrecht als in Zuid-Holland; Beek treft men aan in Limburg, tweemaal in Gelderland (gemeente Ubbergen en gemeente Bergh) en ook tweemaal in Noord-Brabant (gemeente Beek en Donk en gemeente Princenhage); Bergen komt voor in Noord-Holland, in Limburg (tweemaal), in Noord-Brabant en in Groningen; Driehuizen in de gemeenten Egmond-Binnen (Noord-Holland), Hilvarenbeek (Noord-Brabant), Nijmegen (Gelderland), Oijen (Noord-Brabant), Tilburg (Noord-Brabant), Texel (Noord-Holland), Veghel (Noord-Brabant), Velsen (Noord-Holland), Wijmbritseradeel (Friesland), Noord- en Zuid-Schermer (Noord-Holland). Zoo is er ook meer dan één Elst, meer dan één Haren, meer dan één Hees, meer dan één

Foto Jac. Kleber

MUURTUINEN. CERASTIUMS EN LAVENDEL

Foto Jac. Kleber

TRAP IN MUURTUIN

Hoorn, meer dan één Valkenburg, meer dan één Wijk en meer dan één Zevenhuizen (om maar enkele plaatsnamen te noemen), en zijn er onderscheiden plaatsen in ons land, die Hoek, *de* Hoek of *den* Hoekheeten. ☞ Wie van dit alles meer wil weten, raadplege onzen Post-, Telegraaf- en Telefoongids, die een lijst geeft van „eenige gelijknamige of nagenoeg gelijknamige plaatsen”, welke lijst niet minder dan 14 kolommen bevat!

Mr. C. BAKE.

MUURTUINEN

(Slot)

UIT den aard der zaak zullen stapelmuren of verdiepte tuinen, gewoonlijk op open terreinen aangelegd worden. Terreinen die door hoog geboomte geheel beschaduwde worden en voortdurend in den drup daarvan staan, leenen zich niet of maar heel slecht voor muurtuinen. ☞ Wat de beplanting betreft maakt het een heel verschil of de muurtjes op het Noorden of op den zonkant gelegen zijn; voor de eerste, die nooit zon bekomen, is de keuze van planten vrij beperkt, voor de laatste, die zon en veel zon krijgen, is zij schier oneindig. ☞ De volgende planten zijn voor de Noordzijde heel geschikt, omdat zij daar niet alleen goed groeien, maar ook goed en rijk willen bloeien. — *Corydalis lutea*, bloeit den geheelen zomer en herfst tot de vorst invalt zeer rijk met kleine gele bloemen in trossen. — *Linaria cymbalaria*, het muurleuwenbekje, den geheelen zomer bloeiend met kleine violette bloempjes, en *Linaria pilosa*, eveneens met violette bloemen. — *Ramondia pyrenaica* is een heel mooie bergplant welke wat moeilijker in cultuur is dan de vorige. Ze moet niet al te droog staan en houdt ook niet van kalk, wel van veengrond of grond vermengd met bladaarde. Voor dengene die wat bijzonders wil hebben, dat niet alleen bijzonder, maar ook heel mooi is, is deze vertegenwoordiger in het hooggebergte met zijn prachtige teere lila bloemen in de maanden Mei en Juni, een ideale plant. ☞ Een soortgelijke plant welke met de vorige in levenswijze veel overeenkomt, is *Haberlea Fernandi* Coburgii, eveneens met lila bloemen. Deze plant is nog wat moeilijker in cultuur dan *Ramondia pyrenaica*, maar voor een liefhebber evenzeer van groote waarde. De *Ramondia's* en *Haberlea's* — er zijn verschillende soorten van — behooren tot de juweeltjes der bergflora. Ze zijn afkomstig van de Pyreneeën en het Balkangebergte. ☞ Ook met mooie varentjes kunnen we den Noordkant der muurtjes prachtig sieren. *Polypodium vulgare*, *Scolopendrium vulgare*, *Cystopteris fragilis*, *Asplenium trichomanes*, *Ceterach officinarum*, *Woodsia alpina* en *Woodsia ilvensis* zijn soorten die niet al te groot worden en vrijwel zomer en winter groen blijven. ☞ Strikt genomen zijn we hiermede aan het einde van onze keuze voor absoluut zonloze muurtjes. Wel kan er onder bijzondere voorwaarden nog meer groeien en bloeien, maar dat hangt erg af van omstandigheden als veel licht, of een weinig morgen- of avondzon. In deze gevallen kan men de beplanting nog aanvullen met *Lythospermum*, *Saxifraga* en *Viooltjes*soorten, welke planten hieronder bij de laatste groep nog nader besproken worden. ☞ Voor de meest zonnige plaatsen is de familie der *Helianthemums* als

aangewezen. Deze zonneroosjes welke in de kleuren wit, geel, rood, oranje, rose en oranjegeel in den handel te bekomen zijn, zijn zeer rijk bloeiende heestertjes en bloeien des te rijker naarmate ze meer zon krijgen. Met deze familie alleen al is voor een niet te grooten muur een schitterend effect te bereiken. ☞ De *Aubrietia's*, *Aubrietia deltoidea*, *rosea*, *graeca*, *Leichtlini* enz. geven in de lila tinten een prachtige en rijke schakeerylling, terwijl de *Sedums*, *Sedum album*, *spathulifolium*, *dasyphyllum*, *kamschaticum*, *spurium* enz. in de kleuren geel en wit op de meest droge plaatsen zeer rijk bloeien. ☞ De *Sempervivum's*, *Sempervivum arachnoideum*, *montanum*, *tectorum*, *globiferum* enz. bedekken met hun fraaie rosetten onze muren met een zacht groen, bruin of bronskleurig tapijt. De *Sempervivum arachnoideum* met zijn prachtig wit spinrag dat geen spinrag maar een harige afscheiding is om het uitdrogen tegen te gaan, is wel een der allermooiste. Op hun tijd bloeien ze in allerlei fraaie tinten. ☞ *Saponaria ocymoides* vormt op den duur een bloeiend waterval van duizenden roselila bloemen. De bloei, die geweldig rijk is, duurt onafgebroken een paar maanden. De *Alyssum's*, *Alyssum Saxatile citrinum*, *montanum*, *spinosum* tooveren groote gele plekken op onze muren door de duizenden gele bloempjes waaronder het blad geheel schuil gaat. ☞ Met *Erinus alpinus* in de kleuren wit en rose zou ik deze zonnige-groep kunnen besluiten om nog eenige planten te bespreken die wel zon, maar niet den geheelen dag zon willen of behoeven te hebben. Hier volgen ze. ☞ *Cerastium tomentosum* vormt een zomers hieer genoemd, is een plant voor groote muren. Voor kleinere is het een woesteling die al gauw alles voor zich opeischt en het andere verstikt. Deze laatste eigenschap is te betreuren want overigens is de bloei langdurig en rijk. ☞ *Genista sagittalis* of pijlbrem heeft trossen gele bloemen, terwijl met een diepere kleur geel, meer naar het oranje toe bloeit de *Cheiranthus Allioni*, een muurbloemsoort die, zooals de naam al aangeeft, een echte muurplant is. *Silene alpestris*, wit, *Iberis sempervivum*, wit, *Arabis albidus*, wit, *Arenaria montana*, wit, *Gypsophila repens*, wit, *Phlox Subulna*, wit en rose ga ik zonder verdere vermelding voorbij, hoewel ze alle heel mooi zijn, om nog even stil te staan bij de familie der *Saxifraga's*, *Campanula's*, *Lythospermums*, *Androsacca's* en *Viooltjes*. ☞ Van de groote familie der *Saxifraga's* leent zich vooral de *Euazoongroep* voor muurbeplanting. Deze onderfamilie kenmerkt zich hierdoor, dat de blaadjes der rosetten alle van een parelrandje voorzien zijn. Dit parelrandje wordt gevormd door een afscheiding van kalk dat dient om voor te groote zonbestraling en als gevolg uitdroging te beschutten. ☞ *Saxifraga cotyledon*, *longifolia*, *aizoon*, *pectinata*, *cruata*, *rotata*, *lantoscana*, *lingulata*, *hostii* enz. vormen prachtige rosetten die zomer en winter groen blijven, en bloeien met trossen witte bloemen. *Campanula portenschlagiana*, *pusilla*, *garganica*, *carpatica* — om maar eenige te noemen — zijn allerliefste blauwe klokjes die een mooien en rijken bloemenschat geven. ☞ De *Lythospermums* zijn bekend om de prachtige blauwe kleur der bloemen. Ze behooren tot de mooiste planten voor muurbeplanting en een aantal rijk bloeiende planten wekt

Foto Jac. Kleber

MUURTUINTJE MET ER BOVEN OP DIANTHUS DELTOIDES

altijd opnieuw de bewondering van elken toeschouwer. De soorten *L. prostratum*, *prostratum Heavenly Blue* en *graminifolium* zijn overal in den handel verkrijgbaar. ☼ De *Androsacea*'s vormen prachtige rosetten, die heel rijk kunnen bloeien in allerlei mooie kleuren. Ik schrijf kunnen, want het zijn nu niet direct gemakkelijke planten en allerm minst geschikt voor een beginner. Ik volsta dan ook alleen met ze hier te vermelden. ☼ *Viola lutea*, geel, *Viola gracilis*, donkerblauw, en *Viola bosniaca*, rose, zijn zeer rijk en dankbaar bloeiende plantjes met veel fijnere en sierlijke bloemen dan de bekende pensées die men overal in onze tuinen aantreft. Ze bloeien vrijwel onafgebroken den geheelen zomer en kruisen onderling zeer sterk, waarom men de verschillende soorten niet bij elkaar moet zetten. ☼ Daar over Muur tuinen boekdeelen te schrijven zijn heb ik in deze schets naar uiterste beperking moeten streven en kon dus alleen hier en daar wat aan stippen, naar ik hoop echter voldoende om den lezer eenig denkbeeld van Muur tuinen en hun beplanting te geven, van de oneindige schakeering, den bloemenrijkdom en de kleurenweelde, waarbij vergeleken de beroemde hangende tuinen van Semiramis uit de oudheid waarschijnlijk maar kinderspel zijn geweest.

JAC. KLEBER.

BIJ DE DIEREN

DE LICHTZINNIGE MUIS

ER was eens een muis en die muis was lichtzinnig! Ze walste op de ham en als ze een val zag dan floot ze een wijsje tusschen haar tandjes. Spek vond ze ordinair kost, met aardappelen kegelde ze, haar pooten waschte ze in soep en haar nageltjes polijste ze met boter. Het was diep, diep-treurig ☼ Reeds vaak had hare tante, Veldmuis van geboorte, die al haar leven van koude graanspijzen had geleefd, haar vermaand, waarbij ze vol zorg en kommer haar pootjes vouwde. „Kind”, zei ze, „je bent lichtzinnig! Je danst op het voedzame, je fluit in het aangezicht van het gevaar, je vindt het goede ordinair, je kegelt met het kostelijke, je wascht je pooten in den vloeibaren bodem van het familieleven en je polijst je nagels in delicatessen! Hoe moet het dan wel met je moraliteit gesteld zijn? Glibberig zijn de brooden, die met boter besmeerd zijn, glad de wegen, waarover het spek glijdt. Geloof mij, een Veldmuis van mij zelve, het is beter, met slechts eenige graankorrels in zijn poot te leven, dan in de jus van 't vleesch te sterven”. En daarna wischte zij zich een traan weg met haar poot. Het was een tante-traan. Ook muizen weenen die. ☼ Maar de muis, die lichtzinnig was, nam koket haar staart met haar voorpoot op en zei: „Lieve Tante, Veldmuis van u zelf, ik heb lak aan alles en ik zal u nog eens heel wat anders vertellen. Ik wil vannacht op fluweel slapen!” ☼ De muizetante ging bij deze woorden op een scherpen ramenas zitten en verborg haar snuitje in haar pooten. Hoe vreeselijk, om frivole nichten te hebben, als men van zich zelf een Veldmuis is! ☼ De kleine muis floot met een gewichtig air. „Tante Veldmuis”, zei ze, „hebt u het nieuwste al in de provisiekamer gezien?” Tante kreeg een rimpel om haar neus van ontstemming. — „Hoe zou ik? Ik woon bescheiden in den kelder en voed mij met wortelen en aardappelen, zooals mijn zalige ouders deden. De provisiekamer is zondig. Alles wat gevaarlijk is, is zondig. Dat is zedeleer! Maar de tegenwoordige generatie is gesteld op boter en niet op zedeleer! O!” — „Boter is ook lekkerder”, zei de lichtzinnige muis brutaal, „maar in de provisiekamer is iets heel extra's. Ik heb het gister voor mijn avondeten gebruikt — aspic. Dat is het allernieuwste, le dernier cri, zooals mijn nichtje zegt. Mijn nichtje is in een doos geboren, waar Parijs op stond. Dat weet u toch”. — „Ja zeker, weet ik het”, zei tante Veldmuis, „een hoogst laakbare lichtzinnigheid — al in haar wieg”. — „Aspic is

zalig”, zei nichtje en zoog haar adem in, „dat moest u eens eten, tante Veldmuis”. — „Aspic is stellig iets onzedelijks!” — „Aspic is week en lillend”. — „Dacht ik het niet!” zei tante Veldmuis. ☼ Als de menschen ergens geen benul van hebben, zeggen ze „dacht ik 't niet”, en dan houden ze 't voor onzedelijk. Ik weet dat uit persoonlijke ervaring. ☼ De kleine muis zong een liedje, dat ik niet herhalen kan, daar het ging over aspic met een loszinnige bedoeling. — „Foei, de wereld is verdorven!” zei tante Veldmuis met een toornig keelschrapen. ☼ Maar de lichtzinnige muis riep: „Nu slaap ik op fluweel!” en ze danste de keldertrap op. Ze danste op een zoo ongehoorde manier, dat het zeker en stellig ver boden zou zijn geworden, als er hier sprake geweest ware van een openbaar optreden, want de lichtzinnige muis leefde in de twintigste eeuw. Dat is, zooals men weet, een zeer zedelijke eeuw, en men moet eigenlijk verbaasd staan dat er nog lichtzinnige muizen zijn en dat er nog iets te dansen voor ze is. Maar we willen vrouwen hebben in de twintigste eeuw en het beste ervan hopen! ☼ De lichtzinnige muis danste de kamer in en sprong pardoos in een kleed van fluweel, zoo dat haar pootjes erin wegzonken. Het was verrukkelijk zacht fluweel! Er is namelijk zeer veel verschil in fluweel, zooals

ieder weet, die er iets mee te doen heeft gehad. ☼ „Nu zal ik dan op fluweel slapen. Hé, wat is dat donzig!” zei de kleine muis, legde zich neer op haar rose oortje en zuchtte van behagen. Zoo zucht men alleen op fluweel. Daarbij glimlachte de kleine muis zelfingenomen en ze dacht aan haar tante Veldmuis, die nu in den kelder op een scherpe ramenas zat en aardappelen met zedeleer gebruikte. Of die muis lichtzinnig was! Helaas — helaas! ☼ Maar plotseling pakten een paar scherpe klauwen haar en hielden haar vast. De muis schrok. „Genade, wat is dat nu? Fluweel heeft toch geen klauwen”, dacht ze. Ze was nog maar erg jong en onervaren. Anders had ze geweten, dat fluweel vaak klauwen heeft. ☼ De klauwen lieten weer los, maar direct daarna grepen ze weer toe en steviger, zoodat het pijn ging doen. Tegelijk verschenen in het donker twee vurige oogen, cirkelrond en gruwelijk om te aanschouwen. „Het zijn autolantarens”, dacht de muis, want ze had vaak aan sportbladen geknaagd. Daarbij was ze materialistisch en trachtte steeds een verklaring te vinden in techniek en wetenschap. Dat doen er veel heden ten dage, zelfs dan nog, als de poes ze te pakken heeft. Een kat blijft echter, alle wetenschap ten spijt, een kat en klauwen blijven klauwen ook in de twintigste eeuw. ☼ „Zeg, meneer Fluweel”, zei de muis driest, „u hebt technisch geen greintje recht om u te bewegen en klauwen te hebben. Dat is wetenschappelijk onhoudbaar. Verstaat u! De jongste onderzoekingen hebben dat duidelijk aan 't licht gebracht. Waarom richt u zich niet naar de natuurwetenschap!” ☼ Het licht in de oogen wisselde van groen naar geel. Het waren geen prettige en geen rust-gevende kleurschakeeringen en het werd de lichtzinnige muis angstig te moede. ☼ Toen kreeg het fluweel een stem. Het sprak luid en goed verstaanbaar op mauwenden toon. „Naar mijn ervaring in het leven heeft de natuur zich nooit naar de natuurwetenschap gericht. Als ik iets opslok, is het me ook precies hetzelfde, of het wetenschappelijk klopt of niet. De hoofdzaak is, dat het lekker smaakt. Maar u smaakt zeker niet lekker”. De oogen kwamen naderbij en een reusachtige snorrebaard streek tastend over het lichaam van de doodelijk verschrikte muis. ☼ Nu zag ze in dat het iets-niet-te-denken's was. In dit fluweel zat iets vreeselijks, beduidde, dat zij voor hem was, wat aspic voor haar was. Als men voor iemand aspic is, dan duurt het nooit lang — dan is men foetsie. Dat is werkelijke natuurwetenschap, maar lang geen aangename. O, het was verschrikkelijk — verschrikkelijk! De lichtzinnige kleine muis vouwde de

Foto Jac. Kleber

MUURTJE BEGROEID MET SAXIFRAGA'S

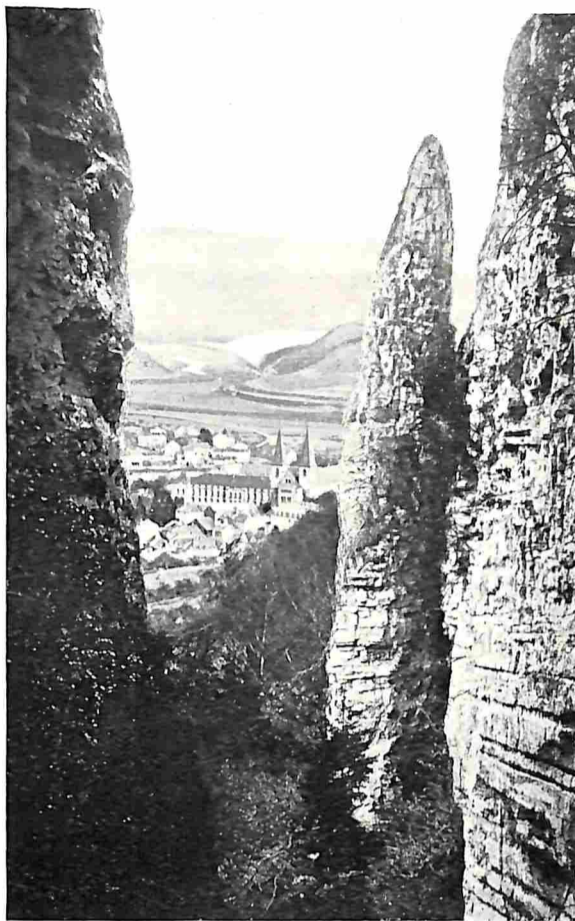
pooten en weende bittere tranen — geen tante-tranen, maar tranen van angst en berouw, en zij deed een gelofte, dat zij zich tot in den grond van haar muizeziel zou beteren, als ze aan de klauwen van dit mauwende fluweel zou ontsnappen. „O, tante Veldmuis, hoe waar zijn uw woorden en hoe goddeloos slecht ben ik geweest en mijn nicht uit de doos, waar Parijs op stond!” ☞ „Nee, jij smaakt niet lekker”, ging het fluweel voort. „Ik zou je wel dood kunnen bijten”, beweerde hij met een beleefde explicatie, „maar dat zou kwajongenswerk zijn. Ik ken de muizen meer dan me lief is. Ik ben Zijn Excellentie de minister van Muizezaken en ik ben verheven boven kinderachtigheden. Toen je nog pas geboren was, had men je desnoods nog kunnen slikken, maar ook alleen voor 't eerste ontbijt. Maar zooals je nu bent — nee. Ik heb mij uit de wereld teruggetrokken en ik leef hoogst zedelijk. Maak dus dat je wegkomt en keer tot je zelf in!” ☞ De muis liep zoo snel ze maar kon en drukte een voorpootje op haar kleine bonzende hartje. In de keuken keerde ze al tot zichzelf in, op de keldertrap nog meer en bij de scherpe ramen, waar tante zat, was ze al geheel tot zichzelf ingekeerd. Als men tot zichzelf inkeert, blijft er

meestal niet veel van iemand over. Zoo was het ook met de muis. ☞ „O, tante Veldmuis!” riep ze snikkend, „ik heb iets vreeselijks beleefd! Ik heb op fluweel gelegen dat oogen en klauwen had en met een mauwende stem sprak. Het fluweel kon me opslokken, maar het heeft het niet gedaan omdat het een excellentie en hoogst zedelijk was en daarom ben ik tot mezelf ingekeerd en nu zal ik ook hoogst zedelijk worden!” ☞ Tante Veldmuis begreep dat allemaal niet, maar juist daarom was ze nog eens zoo geroerd. Ze verhief zich van haar scherpe ramen en ompootte haar boetvaardige nicht in de diepste ontroering. Het was tante-ontroering. Dat hebben muizen ook. En omdat het eigenlijk allemaal onzin was, zei ze, dat het een wonder was en ze stichtte een vereeniging tot redding van lichtzinnige muizen. ☞ Doch de lichtzinnige muis en haar nichtje uit de doos, waar Parijs op stond, namen den spinnewebsluier aan en legden de aardappel-gelofte af. En allen waren vol lof over het hoogst zedelijke fluweel, dat zich van de wereld teruggetrokken had. ☞ Dat was een dwaling. Fluweel is nooit zedelijk. Klauwen heeft het en oogen ook, vaak wat een mooie oogen. Maar zedelijk is het niet. Dat is iets wat ik zeer stellig weet. ☞ Ook de minister van Muizezaken had zich niet zoo absoluut van de wereld teruggetrokken. Zijn Excellentie sloop direct hierna op fluweelen pootjes naar de provisiekast, schoof met een geoefenden poot eenige borden op zij en verorberde een schotel vol verse kreeft met een kennis van zaken, alsof hij het meer gedaan had. ☞ Velen trekken zich op deze wijze van de wereld terug en eten heimelijk de fijnste kreeft. Van deze lieden stamt dan de zedeleer in den kelder.

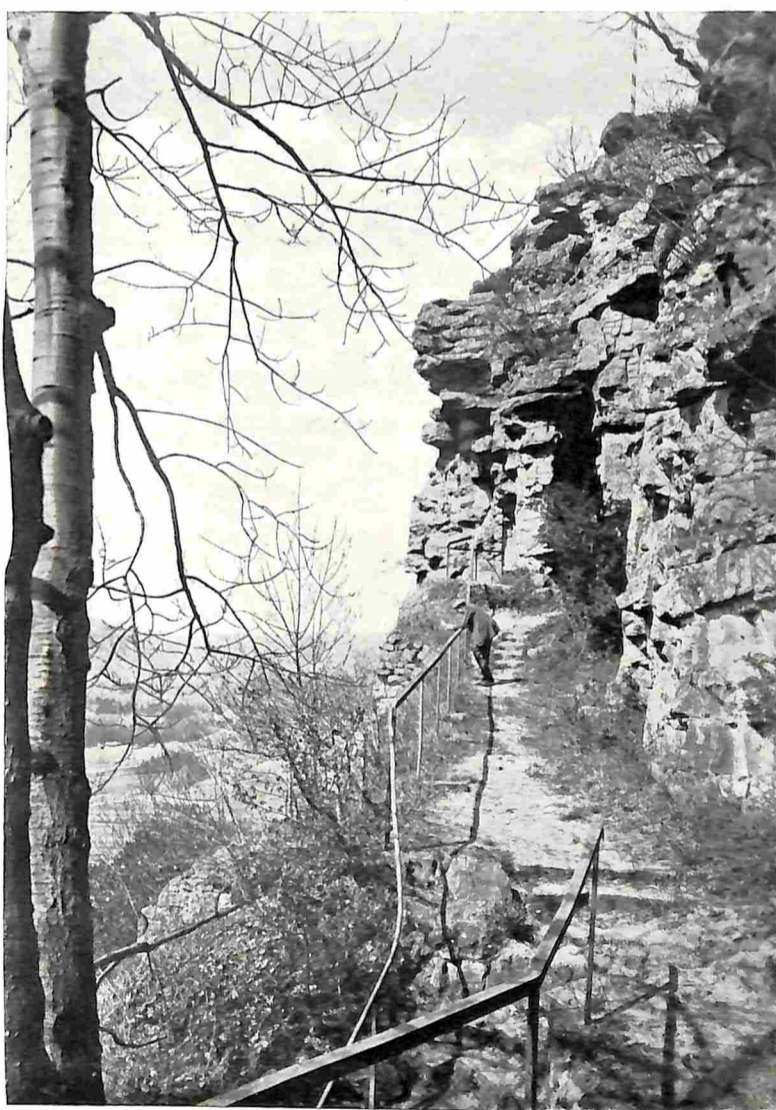
MANFRED KYBER.

Het Sauerdal bij Echternach

VAN de majestueuze pracht der Ardennen uit kronkelt de Sauer zich voort tusschen malsche weiden en velden, langs dicht-geschakelde bergketenen en grillig-gevormde rotswanden naar de zonnige klaarheid van den Moezel. Van Wallendorf tot Wasserbillig vormt ze een natuurlijke grens tusschen Pruisen en het Luxemburgsche Groot-Hertogdom. Geen rumoerige fabrieken of lawaaierige machines, geen logge booten gebruiken den helderen stroom: in een idyllisch-ongerepte frischheid stroomt ze door de romantische dalen en weerspiegelt in haar kalme vlak de diepte van den hemel en de warme kleuren der beboschte bergen die zich langs haar oevers scharen. ☞ In het klare water spar-

ECHTERNACH, GEZIEN VAN DE WOLFSCHLUCHT MET DE AIGUILLE DE CLÉOPATRA

KLUIZEN OP DEN ERNZERBERG

telen talloze forellen en tusschen het riet krioelt en woelt het van watervogels. Een enkele molen vermengt zijn vroolijk geklepper met het geruisch der smalle rivier, en hier en daar liggen de vriendelijke dorpjes, de wit-gepleisterde huisjes, te droomen in het vruchtbaar dal. ☞ Bij Bollendorf opent zich het dal van Echternach: het juweel van „La Petite Suisse”. Hier vinden wij de ingangen van kolossale rotsmassa's die veelvertakte kloven en holen bevatten, en aan beide zijden van de Sauer uitmonden. ☞ Aan den voet der bergen spreiden zich vruchtbeladen boomgaarden uit als fluweelen tapijten; lichte beuken- en eikenbosschen bekransen de glooiingen, terwijl donkere dennen- en sparrenwouden somber de toppen kronen. En overal bonken in fantastische grootsheid de grillige rotsmassa's; nu eens als grauwe burchten en dreigende vestingen, dan weer als onwrikbare wanden die zich kilometers ver uitstrekken, enorme steenblokken die zich hemelhoog en massaal tegen de aarde kantelen, of rotsen die zich als giganteske beeldhouwwerken en monumenten langs de wegen verheffen, en die met het oog op hun merkwaardige vormen met namen als: La femme nue, Riesenfinger, Aiguille de Cléopatre enz. gedoopt werden. Uit deze zonderlinge grillige natuurspelingen kunnen we in onze gedachten de meest fantastische, mystieke figuren van reuzen, dieren en gedrochten oproepen; de zon toovert ze tot een koninklijk kleurenfeest van blauw en grijs, rood, goud en koper. ☞ Rond-

derlinge grillige natuurspelingen kunnen we in onze gedachten de meest fantastische, mystieke figuren van reuzen, dieren en gedrochten oproepen; de zon toovert ze tot een koninklijk kleurenfeest van blauw en grijs, rood, goud en koper. ☞ Rond-

om Echternach, half verscholen tusschen duister-dichte wouden liggen deze rotsklompen uit de aarde losgerukt en als in woeste wanorde te zamen geslingerd door een geweldige aardbeving; hier een labyrinth van nauwe hollen en gangen vormend, daar als duizelingwekkende diepten en afgronden, of eindeloze spleten en kloven. In de „Hölle”, een duister zwart hol van 30 M. diep en 6 M. breed, werden praehistorische voorwerpen gevonden van onschatbare waarde. De „Wolfschlucht” was vroeger een verblijfplaats van wolven die nog geen 30 jaar geleden zijn uitgeroeid, en waarop de naam nog wijst; de „Hohllay” een gewelf met kamers en gangen als door menschenhanden gemaakt; het „Labyrinth” een doolhof en de „Sieweschluff”, een enorm massaal gesteente, dat zijn naam dankt aan de zeven diepe spleten of scheuren. Hoog tegen de bergen staan de Geierslay, Goldfralay (= Fels der goldene Frau), Eulenburg enz. Fantastische namen als: Kohlscheuer, Goldkaut, Zigeunerlay, Dewepétz (= diepe

bron), Räuberhöhle, Teufelskanzel, Viergötterstein enz. geven duidelijk het karakter van deze rots gestalten weer. En midden daartusschen: Echternach, het eeuwen-oude stadje dat zich vormde om de Abdij Epternacum, door Clemens Willibrord in 698 gesticht, op de plaats waar Irmina, dochter van Dagoberth II koning der Franken, haar toenmalig kloostertje had staan. Deze rijke erfdochter schonk Willibrord al haar bezittingen, die de Abdij ten goede kwamen. Deze Abdij met de Basiliek die uit ± 1100 dateert en na een grooten brand in 1600 weer geheel in Romaanschen stijl is opgebouwd, beslaat $\frac{1}{4}$ van het oppervlak der stad. Nog staan er de bouwvallen der stadsmuren met de torens en poorten, maar van de 14 poorten hebben er nog slechts 5 gedeeltelijk den last der jaren doorstaan. Op de Markt staat de oude Dingstuhl die waarschijnlijk uit 1444 dateert en geheel in Gothischen bouwstijl is uitgevoerd. Deze Dingstuhl is van vroeger eeuwen her het gerechtshuis geweest; nu worden de gemeenteraadsvergaderingen er gehouden. De oude Parochiekerk in Romaanschen stijl ligt op een 12 M. hoogen heuvel: den Peter- en Paulusberg, vanwaar men ver over het Sauerdal ziet. De Sauerbrücke die naar het Duitsche gebied voert, stamt uit de middeleeuwen, hoewel de pilaren nog uit den tijd der Romeinen dateeren en er 50 jaar geleden nog een relief zichtbaar was, den riviergod Sauer met de riviergodinnen Our en Prüm voorstellende. Een enkel halfvervalen huis of gebeeldhouwd poortje brengt ons nog een herinnering aan lang vervlogen dagen. Behalve de bergen en dalen met bosschen en beken en de genoemde bouwwerken bezit Echternach nog een sieraad waarop het trotsch kan zijn: het mooi smaakvol aangelegde park aan de Sauer. Hier staat een koket Paviljoen in Rococo-architectuur, dat door den laatsten Abt van Echternach werd opgericht. Dit park met Paviljoen en vijvers, breede sierlijk-steenen trappen en lanen met schaduwrijke kastanjelanen roept ons visioenen van elegante dames in zacht-ruischende hoepelrokken en wit-bepruikte heeren voor oogen. Het Paviljoen met de vijfhoekige open zaal die een oppervlakte van 100 M² beslaat, getuigt nog van de weelde die tijdens de regeering der Abten van Echternach heerschte. Van 698 tot den inval der Fransche troepen in 1795 voerden hier achtereenvolgens 71 Abten het bewind, die het stadje tot een grooten bloei wisten te brengen.

DE DINGSTUHL TE ECHTERNACH

Maar toch is hier alles in harmonie met de omgeving gebleven. Langs alle wegen buigen zwaarbeladen appelboomen hun takken tot den grond, tegen de malsche berghellingen en in de groenen velden langs de Sauer grazen geelbruine koeien en springen melk witte geitjes. Hoog tegen de lichte lucht: het zwarte silhouet van een met zware paarden bespannen ploeg. Waar de Sauer zich ombuigt naar Minden, zetten zich reeds wijnbergen langs den weg: voorloopers van de Moëzel-wijnbergen. Aan den Pruisischen Sauerover verheft zich de romantische en sagenrijke Ernzerberg met de kleine Liboriuskapel die zich hoog tegen de lucht afteekent, met de rotswoningen waar vóór 75 jaar kluzenaars nog hun eenzaam leven leidden. Deze kluzen bestaan uit rotshollen, deels door de natuur, deels door menschenhanden gevormd; we vinden er nog een altaartje en overblijfsel van een trap die naar een verdieping leidde. Van deze kluis uit die ± 400 M. hoog ligt, zien we op Echternach, dat zijn hui-

zen en straten om de grijze Abdij schaaft, de glooiende golvende landen en de Sauer, die zich als een zilveren lint langs de bergen slingert. Op het vruchtbaar bergplateau ligt het dorp Ernzen; in de dichte sparrbosschen en dennenwouden langs den bergwand dwalen nog enkele reeën, en tusschen het ondoordringbaar struikgewas leeft een macht bonte vogels in ongestoorde rust. Van Echternach uit leiden de prachtig aangelegde wegen langs bergen en afgronden naar de oude Kurfürstestad Trier, de hoofdstad Luxemburg en naar het Müllertal het hartje van de Luxemburger Schweiz (Petite Suisse). Daar ligt Beaufort met zijn oude kasteelruïnes, daar klatert de Hallerbach met woeste onstuimigheid tusschen eeuwen-oude boomen en rotsblokken als in een betooverd woud. Hier hebben veel dichters hun droomen gedroomd: Victor Hugo en Jacques Perk o. a. woonden in deze streek en werden geïnspireerd door de ongelooflijk-mooie natuur. Koningen, prinsen en graven bouwden hier paleizen en kasteelen. Vianden, Larochette, Esch e. a. hebben hun trotsche ruïnes behouden; het oude kasteel Meysembourg, dat door den prins d'Arenberg

bewoond wordt, ligt als een sprookjespaleis geheel met wilden wingerd begroeid op een heuvel temidden van machtige rotsen en wouden. Op een zonnige vlakte bij Grundhof woont de Comte de Villers in zijn slot en bij Weilerbach pronkt een kasteel aan de Sauer. Zoo blijft La Petite Suisse, ondanks al het toerisme, nog een frisch en ongerept gebied vol grootsche natuur en oude romantiek.

M. C. VAN WOERKOM.

RENATA DI FRANCIA

Uit het Poolsch van

KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

(Vervolg)

17)

VOOR zijn dood liet Ercole Renata de belofte afleggen, dat zij, zoolang zijn zoon in Frankrijk vertoefde en zij dus regentes was, zich zou onthouden van alle verstandhouding met de ketters, en de geheime briefwisseling, die zij door bemiddeling van den postmeester van het kleine Luna in Romagna met Calvijn voerde,

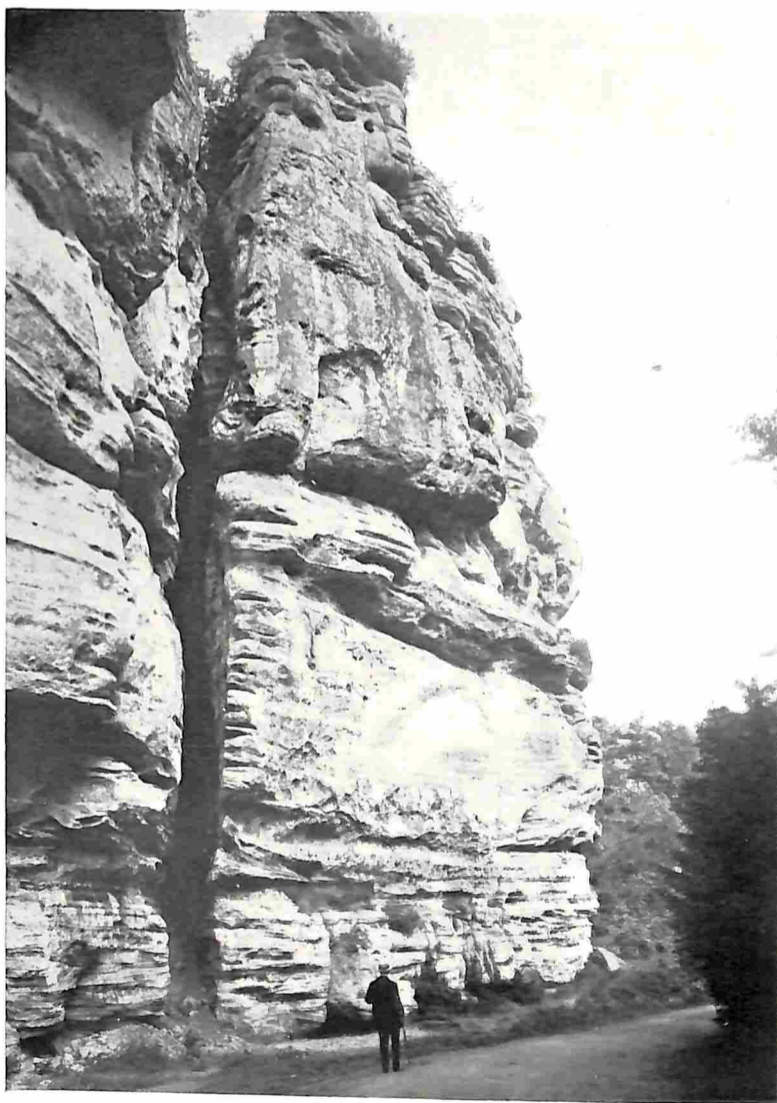
BIJ DE OUDE PAROCHIEKERK TE ECHTERNACH

zou staken. Renata beloofde aan deze wenschen van haar stervenden echtgenoot te zullen voldoen, maar had spoedig berouw ervan. Toen zij zich in een brief aan Calvijn over haar zwakheid beklagde, stelde de handige hervormer haar gerust met de woorden, „dat zij met deze belofte God zou beledigen en daarom niet verplicht was haar te houden”. Renata's regentschap was van korten duur. Alfonso keerde den zes en twintigsten November 1559 naar Ferrara terug en nam op de gebruikelijke wijze het bewind in handen. Op voorspraak van zijn moeder gaf hij zijn oudoom, Giulio d'Este, dien Ercole dertig jaar geleden in den kerker had laten werpen, de vrijheid terug. Toen de oude man uit de gevangenis kwam, baarde hij in geheel Ferrara opzien, want hij was gekleed op Fransche wijze, zooals dit tijdens Alfonso I mode was. Hij droeg een hoed met geweldigen rand, een jas reikend tot over zijn knieën, met mouwen van boven pofachtig en smal aan de pols, een met bont gevoerden mantel, wijde kousen en schoenen met zijden franjes. De arme oude man genoot echter niet lang van zijn vrijheid, want hij overleed reeds na twee jaar. Alfonso was lang zoo verdraagzaam niet jegens de ketters als zijn vader, en beweerde liever onder melaatschen te willen leven dan onder Hugenoten. Tijdens zijn verblijf in Frankrijk gaf hij dan ook den koning den raad zich niet te bepalen tot het ombrengen der aanvoerders, maar allen hervormers de zwaarste straffen op te leggen. Het ligt dus voor de hand, dat er tusschen de Calvinistische moeder en den fanatieken zoon geen eensgezindheid kon bestaan en dat de vrede dikwijls verstoord werd. Hun slechte verstandhouding verergerde nog belangrijk, toen Alfonso in den zomer van 1560 van Rome terugkeerde, waarheen hij gegaan was om bij de inhuldiging van paus Pius IV tegenwoordig te zijn. Men had daar bij hem erop aangedrongen, dat hij zijn moeder zou dwingen met de ketters te breken. Hij stelde toen zijne moeder voor de keus afstand te doen van haar geloofsovertuiging of Italië te verlaten. De beslistheid, waarmede haar zoon zijn eisch stelde, deed Renata zeer pijnlijk aan en gaf haar aanleiding zich zoo spoedig mogelijk in Frankrijk te gaan vestigen. Zoo vertrok op den tweeden September 1560 de hertogin en gewezen regentesse van Ferrara, vergezeld door haar zoon Don Lodovico en met een gevolg van driehonderd personen, met groot vertoon van vereering en door Alfonso tot aan de landgrens begeleid, om niet meer terug te keeren. Renata was ongetwijfeld de voortreffelijkste vrouw der hervorming in Italië. Voor het nieuwe geloof werkte zij geheel anders dan hare Italiaansche geloofsgenooten, als Colonna en Giulia Gonzaga; zij verloochende haar afkomst niet en

bleef eene Fransche vrouw, eene vrouw uit het Noorden. Zij onderscheidde zich door groote rechtschapenheid, vastheid van karakter en grenzeloze goedheid en barmhartigheid. Zij kwam als oprecht Katholiek in Italië en zou dat ongetwijfeld gebleven zijn, als men haar met meer liefde en zachtzinnigheid tegemoet gekomen ware en er niet zulk een meedoogenloos terrorisme op godsdienstig gebied geheerscht had. Haar gevoel verzette zich telkens als men haar wilde dwingen dat te gelooven, wat tegen hare overtuiging inging, of als men haar bevelen gaf, waar aanleiding bestond tot verstandige en welwillende raadgeving. Deze koningsdochter kon niet anders dan te trotsch zijn om bevelen op te volgen, temeer, daar zij als Bretonsche ook de stijfhoofdigheid van haar ras bezat. Zij was een van de vele figuren uit dat tijdperk der hervorming, die door de brute wijze, waarmede de tegenstanders optraden, als het ware moedwillig naar de hervorming werden gedreven. Renata ging geheel in haar godsdienst op, zoodat zij, in tegenstelling met andere hoogstaande Italiaansche vrouwen, hoegenaamd geen belang in de kunst stelde. Terwijl Ercole een ware maecenas voor de schilderkunst was en meesters als Girolamo da Carpi, de twee Dossi, Garofalo, Pordenone, Cellini, Sansovino en eenige Vlamingen tot zich trok, steunde Renata slechts eenige onbeduidende kunstenaars en dan nog alleen, omdat het Franschen waren. Zij hield echter wel van muziek, ook van jongleurs-voortoeeningen en vooral van hofnarren, van wie zij verscheidene in haar dienst had en die zij zorgvuldig in fluweel, zilverborduur en kostbaar bont liet kleeden. Deze liefhebberij van Renata was blijkbaar welbekend, want toen zij naar Frankrijk terugkeerde, zond de markies van Pescara haar zijn hofnar, om haar tijdens de reis op te vroolijken.

X

Renata reisde rechtstreeks naar Orleans, waar de jeugdige koning Frans II vertoefde met zijn moeder Catharina de Medici, die feitelijk in de plaats van haar zoon het bewind voerde. De toestanden op politiek en godsdienstig gebied waren in Frankrijk meer dan treurig. Catharina begunstigde noch de Katholieken noch de Hugenoten, maar trachtte

DE ROTSFORMATIE „PEREKOP” IN HET HALSBACHDAL BIJ ECHTERNACH

door intriges beide partijen tegen elkander in het harnas te jagen en daaruit voordeel voor de dynastie te trekken. Renata loochende hare Calvinistische gezindheid niet en trad dadelijk als beschermster der Hugenoten op, maar begreep tevens, dat zij als koningsdochter, „fille de France”, verplicht was de dynastie te steunen door te trachten de gemoe- deren te kalmeeren. Zij stootte in Frankrijk niet op de moei- lijkheden, die zich in Ferrara hadden voorgedaan, zij be- hoefde zich niet te bekommeren om de verhouding met Ro- me, was niet verplicht hare kinderen in het Katholicisme op te voeden, maar kon met haar overtuiging voor den dag komen en ongehinderd hare geloofsgenooten in bescherming nemen. De koning overleed op den vijfden December 1560, kort na haar aankomst te Orleans. Dit overlijden had echter geen invloed op den algemeenen toestand, daar Catharina ook voor zijn op- volger, zijn tienjarigen broeder, Karel IX, als regentes optrad.

Na een kort verblijf te Orleans verhuisde Renata naar Montargis, dat, evenals de stad Chartres, tot haar erfgoederen behoorde. In Montargis stond een sinds lang onbewoond en vervallen slot, dat zij tot haar residentie koos en daarom liet verbouwen en versterken. Het architectonische werk droeg zij op aan den beroemden bouwkundige Du Cerceau, die ook een aanhanger van Calvijn was. De kosten van deze verbouwing waren zoo buitensporig hoog, dat Renata daardoor later in groote financiële moei- lijkheden geraakte. Na Renata bleef geregeld met Calvijn correspondeeren en raadpleegde hem in al hare belangrijke zaken. De laatste brief, dien de Geneefsche hervormer schreef, was gericht aan Renata als beschermvrouwe der nieuwe geloofsleer. Renata's huisgenooten en bedienden waren natuurlijk ook Calvinistisch, wat haar vaak moeilijkheden bezorgde. De

hofpredikers en fanatieke Hugenoten wilden namelijk de Katholieken van Montargis en van Chartres met geweld tot het Calvinisme bekeeren en brachten dezen daardoor tot verzet tegen Renata. Na Renata's verhouding tot de regeering werd in den regel gewijzigd overeenkomstig de afwisselende meer of minder verdraagzame stemming tegenover de Hugenoten. Montargis toch was het oord geworden, waar dezen steeds bescherming vonden; bij elke vervolging vluchtten zij, die het leven er af brachten, naar Renata's gastvrije residentie, en vaak zaten honderden vluchtelingen bij haar aan tafel. Montargis werd dan ook spoedig „Nichée des Hugenots”, het nest der Hugenoten genoemd. Ondanks het verzoenend optreden van Renata was het haar niet mogelijk den vrede in dit „nest” te bewaren. Zoodra aan den benedenloop der Loire de godsdienstveeten op bloedige wijze werden uitgevochten, was het ook te Montargis, waar de Katholieken in de meerderheid waren, met de rust gedaan. Hoe geweldig de hartstocht opgezweept was, blijkt wel daaruit, dat een houtvester, Michel Bareaux genaamd, een woeste, ruwe kerel, die van Katholieke zijde veel aanhangers had, de geheele Calvinistische gemeente wilde laten uitmoorden. De ontstelde Renata verzocht, om dit te voorkomen, den prins van Condé, wiens zegevierend Protestantsch leger juist Orleans bezette, haar een afdeeling soldaten te zenden. Maar de soldaten van Condé waren ongedisciplineerd

en daarbij fanatieke Calvinisten. Zij wierpen, zoodra zij te Montargis aankwamen, eenige wereldlijke geestelijken en kloosterlingen te water, scheurden in de kerken de schilder- stukken van de wanden, wierpen de klokken uit de kerk- torens, stalen kelken, monstransen en ornaten en vernielden de kerkelijke registers. Natuurlijk bleven Michel Bareaux en zijn Katholieke schare bij deze aanvallers niet ten achter, maar trachtten zij kwaad met kwaad te vergelden. Slechts met de grootste moeite gelukte het Renata de soldaten van Condé weg te zenden en zoodoende aan de troebelen een einde te maken. Na de overwinning der Katholieken bij Dreux, op den negen- tienden December 1562, drong Renata's schoonzoon, de hertog de Guise, er bij den koning op aan, dat aan Renata het verdere verblijf in Montargis verboden zou worden en haar een der koninklijke burchten te Fontainebleau, in Saint Germain- en-Laye of in het Bois de Vincennes ter bewoning zou worden aangewezen. Toen de koning ter voldoening aan dezen wensch aan Renata het bevel zond Montargis te verlaten, weigerde zij dit, met de bedreiging, zoo noodig, gewapenden tegenstand te zullen bieden. Daarop zond de Guise, wiens leger voor Orleans lag, eene afdeeling soldaten onder aanvoering van generaal Malicorne naar Montargis om „het gehate nest der

Hugenoten” te overmeesteren. Toen Malicorne aanstalten maakte om Montargis te belegeren, liet Renata hem weten, dat hij zich vooraf goed rekenschap moest geven van wat hij wilde onder- nemen, want dat niemand anders dan de koning haar bevelen ge- ven mocht endat, indien hij tot een belegering van het slot mocht overgaan, zij zelf op den vesting- muur zou post vatten en den waaghals zou af- wachten, die zoo vermetel zou zijn om tegen eene koningsdochter de hand te willen opheffen. Deze taal, die Malicorne aan het wei-

AAN HET STRAND VAN MIAMI (FLORIDA)

felen bracht, was voor hem aanleiding om aan Parijs koninklijke bevelen te vragen. Inmiddels vonden gewichtige gebeurtenissen plaats. Op den achttienden Februari 1563 werd de hertog de Guise, de grootste vijand der Hugenoten, de man, die de bewoners van Orleans had bedreigd hen te zamen met de katten te zullen uitroeien, vermoord. Door dit verlies werd de Katholieke partij toegankelijker voor vredesonder- handelingen. De koning beval dan ook Malicorne om van de belegering van Montargis af te zien, zoodat Renata, althans voorloopig, zegevierde. Haar triomf had echter een bitteren bijmaak, immers de hertog de Guise was haar schoonzoon en zij moest zich wel beledigd en pijnlijk getroffen gevoelen, toen zij in het kamp der Hugenoten de vreugde over de Guise's dood bemerkte, ja zelfs in haar onmiddellijke omgeving de smaaddlieden hoorde. Toen werd een zekere reactie bij haar wakker, zij begon de Guise te verdedigen en beweerde, dat hij slechts uit plichtsgevoel jegens den koning gehandeld had en dat hij in werkelijkheid geen overtuigd Katholiek was geweest. De predikant Morel, vriend van Renata, schreef destijds aan Calvijn, dat de hertogin een zwaren zelfstrijd doormaakte, aangezien hare gehechtheid aan het ware ge- loof in botsing was gekomen met haar moederlijk gevoel en met de liefde voor hare, door het optreden der Hugenoten in hare omgeving, gekrenkte familie.

(Wordt vervolgd)